

s. Ze luiste-
dat het niet
rtellende bid
rokkent aan

lijk te noe-
an wat haar
t) "indertijd
s. Ik zie de
hun zwaren
verden inge-
nagesme-
kinderen ge-
" En hoe is
ezinnen van
ars. „Vader,
adsbank, op
moeten we
geven.....
kst, dien ze
men", maar
— Hier hebt
grifformiteits-
died, dat die
ver schrijft)
les van 1942
in die syno-
u, dan moet
let kan heél
gaat u daar
oepen: kom,
ome voorge-

londom het
igingen van
15 Sept.:
k, deze zeer
gebeurd is,
pe strijd en
k eenvoudig
verbond der
nvoudigweg
goede stand-
hen er weer
absolute ge-
men blijven
veel mooier
met de zui-
ds rekening
„DOEKES.

EKE
TEN

1.
et einde van
de geboden;
a.
red. 12 : 13.

na-oorlog-
rbreking en
rechtisch en
e leven zulk
titheze, het
doof en on-
et ook ver-
the volk in
e toe bestrij-
de partijen
te gedachte

veeërlei ge-
nationalisti-

le en poli-
ge beginse-
dsdienst en
er de men-
het natio-
is een eigen
éénzelfden
in we allen
hebben we
nd en volk,
is mag niet
tingen. We
voelen zijn.
denzelfden
bestaan in
gaande het
belang van
oeten wor-
zelf behoef

et volk be-
arten, in
er over het
lijk volks-
lk, dat een

grootte gemeenschap, een grootte eenheid vormt, waar-
in allen geleid en gestuurd worden door eenzelfde
ideaal.

Willen sommige burgers voorts godsdienstig en
kerkelijk zijn, dan moeten zij dat zelf weten. Maar dat
zal hen binnen het kader van de menselijke samen-
leving, dus ook binnen het kader van den staat, niet
leiden tot andere idealen en andere opvattingen.

Willen zij de algemeene idealen fundeeren in hun
christelijke levensopvatting, dan bestaat ook daar-
tegen geen bezwaar. Doch zij op hun beurt moeten
accepteeren dat een ander diezelfde idealen fundeert
in een andere levensopvatting. In de idealen zelf
mag geen verschil bestaan en behoeft ook geen ver-
schil te bestaan. Het kan eigenlijk ook niet, want
allen moeten gedreven worden door het belang van
land en volk.

Is er toch verschil van inzicht in dat belang, dan
komt dat hiervandaan, dat er menschen zijn, die het
algemeene belang laten bepalen door hun groepsbe-
lang, hun partijbelang. Die menschen zoeken dus niet
in waarheid het algemeen belang. Zij zijn partij-
menschen, die hun partikulier groepsinzicht willen op-
leggen aan allen. En dat verwijt wordt natuurlijk spe-
ciaal gericht tegen hen, die ook in het staatkundige
leven zich willen laten leiden door het Woord Gods,
door het geloof. Politiek, gegrond op Gods Woord, is
geen algemeene politiek, maar is partijpolitiek. Het
woord partij wordt hier dan gebezigd, niet eenvoudig
in den zin van organisatie of iets dergelijks, maar met
de bijgedachte van partijchap en partijdigheid.

Deze verdediging van de doorbraakgedachte noem
ik nationalistisch, omdat zij het nationale verabsolu-
teert, dat losmakend uit de eenheid van het leven.

Een andere verdediging van de doorbraakgedachte
noem ik dialectisch, omdat zij komt uit den hoek der
dialectische theologie.

De dialectische theologie zouden we in de Neder-
landsche taal kunnen noemen: de gesprekstheologie,
want een dialect is een omgangstaal en een dialoog is
een gesprek.

Volgens haar kunnen we, willen we waarlijk geloof-
vrij over de dingen spreken, nooit volstaan met één
woord, er moet altijd een wederwoord bij komen. Het
„ja" behoeft altijd de aanvulling van het „neen", en
het „neen", roept altijd om het complement van „ja".

Zoo kunnen we zeggen: de Bijbel is het Woord Gods,
maar deze uitspraak is niet volledig, daar behoort
noodzakelijkerwijs bij: de Bijbel is niet het Woord
Gods.

De Bijbel is niet het Woord Gods, insoverre we
noot over het Woord Gods kunnen beschikken, het
Woord Gods nooit op bedrukte vellen in onzen bin-
nenzak met ons mee kunnen dragen. Want God is in
den hemel en wij zijn op de aarde. God, de verhevene,
de soeverein, stelt Zijn openbaring niet ter beschik-
king van nietige, zondige menschen. Daarvoor is de
afstand veel te groot. God is ook veel te hoog en te
heilig, dan dat Hij Zijn Woord zou neerleggen in een
gedrukt boek, nog wel door menschen geschreven.

Aan den anderen kant is het echter zoo, dat we
den Bijbel wel het Woord Gods kunnen noemen, in-
soverre God van den Bijbel gebruik maakt om als
het ware het bij blikseminslag Zich aan ons kenbaar
te maken. De Bijbel is het Woord Gods in vernede-
ring, in dienstkleedschaps-gestalte.

Vanwege deze zelfde dialectiek is er ook gelijktij-
dig een „ja" en een „neen" ten aanzien van de men-
schen. Wij kunnen nooit een scheiding maken tus-
schen de menschen als tusschen schapen en bokken.
Groepering van de schapen hier en van de bokken
daar is onmogelijk. Alle menschen kunnen schapen en
bok tegelijk zijn. Er is niet een blijvende goedgunstig-
heid Gods over een bepaalde groep van menschen, de
uitverkorenen, en een blijvende toorn over de rest, de
verworpenen, twee groepen concreet en tastbaar aan-
wezig en aan te wijzen hier op aarde. Wij liggen allen
gelijkelijk onder Gods gericht als verworpenen, maar
wanneer het God in Zijn soevereine vrijmacht behaagt
met den blikseminslag Zijner openbaring tot mij te
komen, dan ben ik op dat moment van den blikse-
minslag een verkorene. Dat blijf ik echter niet. Er is
geen rechte lijn van uitverkorenheid, van uitverko-
ren-zijn en -blijven in het leven van eenig mensch.

CORRIGENDA.

In het „Schooldagnummer" van vorige week zijn
een paar zinstorende fouten ingeslopen.

Op pagina 4 plaatste men de derde en vierde
alinea van kolom 2, de alinea's dus, welke aanvangen
met: En zoo zegt Ezra die diep-eer-
lijke en verrukkelijk-argelooze
woorden..... en eindigen met: Zie ge-
meente dat is n u geloof..... in de eer-
ste kolom onderaan onmiddellijk na het zinnetje:
Hij wil, hij kan niet ongeloovig
zijn.

Voorts leze men den eersten zin van de laatste
alinea van de derde kolom op diezelfde pagina aldus:
Onbegrijpelijk, dat vroegere vrienden hiervoor
alleen maar een cynisch lachje over hebben of spre-
ken van een verrijnde afgoderij van de School.

En eindelijk moet De van Dijk in de eerste
kolom van pagina 8 niet als voorganger, doch
als voorzanger worden aangeduid.

Straks ben ik weer een verworpen. Er zijn alleen
maar punten van uitverkoren-zijn.

Het is hoogmoed te wanen voortdurend onder Gods
gunst te staan. Hoogmoed, omdat daarin de mensch
zich vergript aan God, omdat de mensch daarin God
neerhaalt tot zijn menselijke, aardsche leven.

In deze zelfde lijn ligt de ontkenning van de moge-
lijkheid om hier op aarde het Koninkrijk Gods tot
gelding te brengen en te concretiseeren. Daar is geen
vaste lijn van gemeenschap tusschen Gods Koninkrijk
en onze menselijke samenleving. En dus is het weer
hoogmoed om te zeggen: Hier in deze school, hier in
deze organisatie, hier in deze partij, is reëel en zicht-
baar en tastbaar het Koninkrijk Gods. Bovendien is
het, vanwege de hiervoor vermelde Schriftbeschou-
wing, onmogelijk om het Woord Gods als een altijd
geldende vorm voor ons handelen hier op aarde te
kennen.

Uit deze dialectische beschouwing, die op Gods
Woord gegrond wil zijn, vloeit voort de gedachte van
de doorbraak. Het is duidelijk, dat deze beschouwing
noot kan toelaten, veel minder stuwen tot, politieke
organisatie die de Heilige Schrift aanneemt als het
richtsnoer ook voor het staatkundige leven, en die
ook in den staat Gods gebod wil gehoorzamen. De an-
tithezegedachte is uit den boeze. De schapen en de
bokken kunnen niet uit elkaar gehaald en afzonderlijk
gegroepeerd en georganiseerd worden. Schaap en bok
zitten tesamen in één hok, en wij moeten ze samen
daarin laten zitten.

We moeten de tegenstelling, die er gekomen is, ge-
maakt door de hoogmoedige voorstanders eener chris-
telijke politiek, doorbreken. We moeten allen vereeni-
gen in eenzelfde partij, waarbinnen dan de dialectische
spanning van het „ja" en het „neen" kan heerschen.

Vandaar dat verschillende, dialectisch georiënteer-
de, predikanten zich hebben aangesloten bij de partij
van den arbeid.

Hoewel het uitgangspunt verschillend is, komen
dus de nationalist en de dialecticus beiden terecht bij
de doorbraakgedachte, en vinden zij elkaar in één
partij, de partij van den arbeid.

Sappemeer.

B. JONGELING.

wat heeft de schilderkunst ons te zeggen? IV.

In het voorgaande artikel gewaagden wij ervan,
hoe de kunst van Cézanne den weg baande naar meer
abstracte uitingen in de schilderkunst.

„Abstracte kunst" is hier dan een verzamelnaam
voor zeer verschillende uitingen, die echter allen dit
gemeen hebben, dat hun scheppers zich losmaken van
de natuurlijke vormen en kleuren.

Het wereldbeeld, zooals het zich visueel aan ons
vertoont en waarover wij in gemeenschappelijke, ver-
staanbare termen kunnen praten, vindt men in hun
werken niet terug. Een wellicht aan ons allen bekend
voorbeeld is het latere werk van Mondriaan, dat on-
langs nog in het Stedelijk Museum te Amsterdam te
bewonderen viel. Verdere prominenten zijn Paul Klee,
Kandinsky, Picasso (in sommige werken) en vele
anderen.

De leek ziet een zinloos gegoochel met streepjes
(Mondriaan), een chaotische mengeling van kleuren
(Kandinsky), een kinderlijk en ij gekras (Paul Klee).

Kortom, hij zoekt tevergeefs naar hem bekende
vormen, vormen die hij kan betrekken op zijn wereld-
beeld, vormen die hem binden aan het menselijke,
het creatuur.

Bij anderen, de Chirico, Picasso, Braque, Leger (wij
rekenen deze uitingen hier tot de abstracte kunst in
zoverre zij een irreal wereldbeeld geven) ziet hij
gedrochtelijke opeenstapelingen van vormen, die hem
bekend, maar volkomen irrationeel verbonden zijn,
zoodat hij in hoogte mate gekwetst wordt in zijn
mensch-zijn en in zijn gevoel voor natuurlijke ordening.

Kan de eerste groep hem koud laten of op zijn
hoogst zijn gevoel voor harmonie bevredigen, de twee-
de benauwt hem, beledigt hem, daagt hem uit.

Hoezeer in schijn verschillend, in wezen zijn deze
uitingen verwant.

Een oude wensdroom is er in gesublimeerd. De
wensch schepper te zijn in de volle betekenis van
het woord..... God te zijn!

Uit een eestof van vorm en kleur een wereld, een
kosmos te voorschijn te roepen, met een machtwoord:
„Daar zij.....".

Het is een poging, om alle grenzen, aan het schep-
sel gesteld, te doorbreken. De puristen, als wij ze zoo
noemen mogen, en als voorbeeld nemen we dan Mon-
driaan, trachten alle associaties uit te bannen.

Alles wat nog herinneren kan aan de vertrouwde
vormwereld.

Een ver doorgevoerde sterilisatie, die leiden moet
tot pure harmonie, uitbannen van iedere zwaarte tot
perfect equilibre. Een reine, hoge sfeer, waarin ieder
verlangen tot stilstand komt en stolt tot pure schoon-
heid.

De beoefenaren der abstracte kunst vermijden doel-
bewust iedere brug te slaan, die leiden kan tot con-
frontatie van hun scheppingen met de, zwaar met in-
houd beladen, vormgeving der impressionisten, ex-
pressionisten, kortom met alle scheppingen, die de
natuurlijke vormen min of meer handhaven of zoo-
ver bewaren, dat onmiddellijke herkenning volgt.

Zij achten al die associaties, die onvermijdelijk bij
het handhaven van natuurlijke vormen optreden, scha-
delijk voor het genieten van schoonheid.

In het oeuvre van Mondriaan kan men het stelsel-
matig ontmantelen van de oude ideeën- en vormwe-
reld stap voor stap volgen. Moedwillig wordt iedere
band doorgesneden en de wijk genomen naar de ste-
riele regionen van het inhoudloze.

Bij Picasso, de Chirico, Leger, ziet men iets geheel
anders. Hier worden menselijke ledematen tot mon-
sters samengevoegd, anorganische lichamen tot op
menschen gelijkende gestalten gegroepeerd.

Ook hier een soeverein willen heerschen, een schep-
per willen zijn, het streven naar een organisch geheel
(is schepping) met minachting, of misschien beter
„negeeren" van de schepping.

De idee, dat schoonheid, een andere schoonheid
mogelijk is dan in de schepping gedemonstreerd
wordt.

De wil om door negatie van het natuurlijk gegevene,
het opzettelijk mishandelen daarvan, te komen tot
een eigen uitdrukkingsvorm. Een eigen wereld, een
eigen kosmos.

Wij zeiden met opzet „organisch geheel" als for-
mule van het zichzelf genoeg zijnde, het levensvat-
bare. Onze schepping is immers levensvatbaar, ze
bergt in zich de kiem van het volmaakte, eenmaal
bevrijd van de ontluisterende zonde.

Ieder scheppen is een trachten naar organisch ge-
heel, genoegzaamheid in zichzelf.

Daar, waar nu de beoefenaar der abstracte kunst
iedere band verbreekt met de schepping en tracht zelf
soverein schepper te zijn, zij het dan met vorm en
kleur, als twee in de schepping gegeven middelen,
stelt hij zich buiten controle.

Wij kunnen niet controleeren of hij slaagt, omdat
wij de zintuigen missen voor een andere wereld dan
de onze.

Wij zoeken naar contact, „gelijkenis", en worden
derhalve steeds weer beleedigd als wij die niet vin-
den, afgaande op de onderdelen, waaruit het beeld
is samengesteld (Picasso) of afgaande op het ge-
heel (de Chirico, Leger).

De schijn is hier geen schijn in den zin van er op
gelijkend doch niet echt, maar demonisch verwarrend
en moedwillig leugenachtig.

Bij de puristen ligt de zaak anders. Zij plaatsen
zich zoo ver buiten onze sfeer..... omdat iedere sug-
gestie naar het organische toe ontbreekt..... dat
iedere controle, ieder „vergelijken" onmogelijk is.

Slechts met volkomen innerlijke leegheid, volko-
men uitschakeling van alle vooroordeelen en begrip-
pen is dit werk te benaderen.

Wij achten het volstrekt niet uitgesloten, dat het
aan sommigen gegeven is deze dorre anorganische
regionen te betreden, het tegendeel is niet te bewij-
zen. Zooals gezegd onttrekt het zich aan iedere con-
trole, er is geen enkele mogelijkheid om hier bedrog
van waarheid te onderscheiden, het ligt buiten onze
waarnemings-sfeer, omdat iedere inhoud ontbreekt.
Er valt niet over te discussieeren.

Wij kunnen over een vierkant praten, als wiskun-
dig figuur, het bergt tal van mogelijkheden en waar-
heden, we kunnen dat niet over een vierkantje van
Mondriaan. Het is steriel.

Deze kunst abstraheert zichzelf.

Zeer beslist is onze afwijzende houding ten opzich-
te van veel werk van Picasso, Braque, de Chirico en
zooveel anderen, die met denzelfden geest doortrok-
ken zijn. Hier is een kunst uit den vader der leugen
geboorn. Een absurde en volkomen onaantoonbare
schepping, een parodie, een duivelachtige grimas.

Een profane onthelving, omdat ze zich bedient
van de natuurlijke vormen met den oneindigen stroom
van suggesties, die daar uit voortvloeit.

Een vertooning van onmacht, een misbruik van
scheppend vermogen, want een man als Picasso is
een groot kunstenaar; in tal van werken heeft hij
dit bewezen te zijn.

De wereld, die Picasso cum suis gelieft te cre-
eeren, wij denken hierbij aan scheppingen als Picas-
so's „Guernica", Interieur met teekenend meisje (be-
langstellende worden verwezen naar het tijdschrift
„Apollo", nummer 3, jaargang I, 1946), is er een van
opzettelijke verwarring en mismaking. Een doolhof
van mismaaktheden, geboren uit een krankzinnig
brein.

Duidelijk blijkt hieruit het creatieve onvermogen
van den mensch, als hij zich losmaakt van de schep-
ping.

Men kan er zich niet op beroepen, dat er toch in
de dierenwereld ook monsters zijn. Ieder dier is een
organisch geheel, een volheid, geschikt voor zijn be-
staan.

Ieder pogen om zich als mensch buiten het verband
te plaatsen van de schepping, zelf schepsel zijnde en
ieder pogen tot creëren van een organische werke-
lijkheid buiten de schepping om, is gedoemd tot mis-
lukken.

Indien ergens, dan blijkt wel duidelijk hieruit, dat